

Fotó: Apró Andrea

Mezey Barna, Nagy Ferenc és Juhász Zsuzsanna írása
Vókó György kolléga számára, 70. születésnapja alkalmából készült,
és tisztelgés mindenekelőtt bv. szakmai munkássága
és több évtizedes egyetemi oktatói tevékenysége előtt.

VÓKÓ GYÖRGY

70 ESZTENDŐS

A Magyar Tudományos Akadémián 2010-ben benyújtott disszertációjában Vókó György Winston Churchillt idézte több helyen is, aki még az 1910-es brit kormány belügyminisztereként jelentette ki, *„hogy miképpen bánnak a bűnözőkkel, az egyik legtévedhetlenebb tesztje bármely ország civilizációjának.”* Lehet, hogy Churchill is olvasta Dosztojevszkijt, aki hasonlóképpen fogalmazta meg a társadalmi kultúra és a büntetés-végrehajtás viszonyát. *„Egy ország civilizációjának normáit úgy lehet megítélni, hogy kinyitjuk börtönei ajtóit.”*

A magyar büntetés-végrehajtás tudományának egyik legmeghatározóbb személyisége nem is választhat más kiindulópontot kutatásaihoz, tudományos munkásságához. Nem tehetné ezt sem szakmai okokból sem pedig filantróp megfontolásokból.

Az az elhivatott börtönügyi szakember, aki akár gyakorlati, akár elvont elméleti irányból közelíti is meg a büntetés-végrehajtást, de szem elől téveszti a büntetés fogatósításának fő célját, a jobbítást és a reszocializációt (reintegrációt), melyet sokan a hatékonyság fokmérőjének tartanak, aligha számíthat jó eredményre. És az a bűnözést kezelni vagy megérteni kívánó kriminológus vagy tudós kutató, aki nem az emberi értékek mentén próbálja értelmezni a bűnt kiváltó okokat, a bűnöző személyiséget, úgyszintén kudarcra van kárhozthatva.

Vókó György nem követte el ezt a hibát. Deák Ferenc nyomdokain járt, amikor alapelvként fogadta el a tételt: hiába az anyagi jog tudományos művelése, a büntetésről vallott teóriák kidolgozása és hirdetése, a kiszabás elveinek kimunkálása, ha mindezen elképzelések megbuknak a diszfunkcionális végrehajtáson. A büntetés-végrehajtás alfája és omegája a büntető tudományoknak, az eredményesség foglalatára, a büntetőjogi büntetés alkalmazásának valódi beteljesülése.

Mert kezdettől fogva tudta a titkot.

Az 1974-ben jogász diplomát szerzett fiatalember 1977-ben már ügyészként dolgozott, 1978-ban pedig a Legfőbb Ügyészség Büntetőbírósági Főosztályán láthatjuk viszont, hogy hamarosan a Büntetés-végrehajtási Felügyeleti Osztályon folytatassa szakmai munkáját. Aligha érdemtelenül, amit Legfőbb Ügyészi Dicséret (1983) és a Kiváló Munkáért kitüntető jelvény (1987) is visszaigazol. Szakmai tapasztalatait már ekkor megosztotta a szélesebb tudományos közvéleménnyel.¹ Publikációi jelezték: kutatói vénája legalább olyan jelentős, mint elkötelezettsége gyakorlati munkássága iránt.

1 A mellékbüntetések végrehajtásával kapcsolatos rendőri feladatokról. In: Belügyi Szemle 1983/ 2. 55-60.; A kriminológia a megtorlás modern tendenciáival szemben. In: Magyar Jog 1983/10. 933-935. Együtműködés a büntetés-végrehajtás törvényességének megszilárdításában. In: Ügyészségi Értesítő 1983/1. 37-40.; Hanny Csabával: A szigorított őrizet új jogi szabályozásáról. In: Ügyészségi Értesítő 1980/2-3.16-21.

A Magyar Tudományos Akadémia honlapján tudományos érdeklődésének irányaiként megjelölt témák között magától értetődően jelenik meg a kezdettől fogva ügyészségi funkcióként is teljesített feladat: a büntetőjogi szankciók hatékonyságának kérdése, végrehajtásuk törvényessége,² utóbb a nem szabadságelvonással járó büntetőjogi szankciók érvényesülésének kérdései.³ A büntetőjogi jogkövetkezmények vizsgálatának fontos spektruma a büntető felelősségre vonás eredményessége, különösen az igazgatási és szervezési tényezők hatásának szerepe a hatékonyságban.⁴ Számos tanulmányának szempontjaként jelöli meg a gyakorlati tapasztalatot.⁵ Az ügyészi tevékenység kiszélesedésével, a nemzetköziesítés megjelenésével, az európai integrációra való felkészülés, majd a jogharmonizációs folyamatok szolgálatában egyre bővebb tevékenységében a nemzetközi tapasztalatszerzés.⁶

Tudományos munkásságával párhuzamosan töretlenül haladt ügyészségi pályáján is, újabb kinevezések jelezték felkészültségének elismerését. Csoportvezető ügyész (1990), osztályvezető ügyész (1992), a Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztály vezetője (2003), az Országos Kriminológiai Intézet igazgatója (2012), legfőbb ügyészségi főtanácsos.

Tudományos pályáivének adminisztratív állomásai mintegy tükörcsképei ügyészi munkásságának: 1989-ben egyetemi doktori cím, 1991-ben kandidátusi disszertáció⁷ és a sikeres védelemmel együtt járó cím, 2012-ben a Magyar Tudományos Akadémia doktora.

A Magyar Tudományos Akadémia nyilvánossága előtt megvédett doktori disszertációja végül is kutatói életének betetőzését jelentő témakörből, a büntető felelősségre vonás hatálya alatt állók jogi helyzetéről, a jogkorlátozás mértékéről, a foglyok (fogvatartottak) emberi jogainak biztosításáról és a nemzetközi követelményrendszer intézményesítéséről szól.⁸ Tudományos munkásságának egyik sarokköve a jogál-

2 A büntetés-végrehajtás törvényességével kapcsolatos időszerű problémák. In: Módszertani Füzetek, 1989/3. 17-20.; A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletének fontossága, módszerei, eszközei. In: Ügyészségi Értesítő 1990, 7-14.; A büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyeletének mindennapi valósága és összefüggései In: Magyar Jog, 1991/9. 524-528.

3 A közérdekű munkáról, mint egyik új főbüntetésről In: Magyar Jog, 1994/1, 10-06. o.; Változásban. Új jogintézmények a gyakorlatban. In: Börtönügyi Szemle 1996/1. 49-66. ; Szabadságvesztéssel nem járó büntetések végrehajtásáról In: Magyar Jog 1998/11. 660-669.

4 A büntetés-végrehajtás hatékonyságát meghatározó tényezőkről. In: Jogtudományi Közöny 1993/7. 273-279.

5 Boros Jánossal: A pártfogó felügyelet alá helyezés előkészítésének kérdései a gyakorlati tapasztalatok tükrében. In: Magyar Jog, 1986/12. 1044-1049. ; A szigorított javító-nevelő munka végrehajtásával kapcsolatos gyakorlati kérdésekről egy vizsgálat tapasztalatai alapján. Ügyészségi Értesítő 1985/3. 28-32. ; Sáfrán Györggyel: A szigorított javító-nevelő munka végrehajtásának tapasztalatairól. Ügyészségi Értesítő 1988/1. 32-35.

6 A fiatalokúakkal szemben alkalmazott büntetések és intézkedések végrehajtásának tapasztalatai Jugoszláviában. In: Magyar Jog, 1986/10. 864-865. ; A nemzetközi követelményrendszer és hatályos büntetés-végrehajtási szabályaink. Ügyészségi Értesítő 1991. 28-29. ; Az Emberi Jogok Európai Bizottságáról. In: Ügyészségi Értesítő 1993/2. 35-36. Strassbourgi elvek In: Börtönügyi Szemle 1993/3. 49-52. ; Európai mérce. A büntetés-végrehajtási jogharmonizáció gyakorlata. In: Börtönügyi Szemle 1997/4. 12-24. Nemzetközi büntető igazságszolgáltatás korunkban, Jura 2004/2: 121-128. ;

7 A büntetés-végrehajtás törvényességének és hatékonyságának tényezői. Kandidátusi értekezés. Benyújtás éve: 1989. Védelem éve: 1990

8 *Bűnelkövetők jogkorlátozása a jogállamban*. MTA Doktori Értekezés, Budapest, 2010. 863 o., http://real-d.mtak.hu/387/4/dc_45_10_doktori_mu.pdf

lamiság és a jogállami garanciák kiépítésének és betartásának követelménye.⁹ Következetes kitarással követi Szabó András iránymutatását, mely szerint alkotmányos jogállam a jogsértésekre csak jogállami módszerekkel reagálhat, és senkitől sem tagadhatja meg a jogállami garanciákat. Jogállami értékrend alapján garanciák mellőzésével még igazságos követelés sem érvényesíthető. Hiszi és vallja, hogy törvényes büntetőjogi felelősségre vonási eljárás garantálja csak a jogállam igazságos büntető hatalmának gyakorlását.

Kevesen fogalmaztak ilyen kristálytisztán ezzel kapcsolatban. Ha „*a végrehajtás során a jogkorlátozásban és a módszerben akár egy hajszállal is a jogállamisági határon túllépnek, szintén a törvényesség, a jogállamiság megsértését jelenti, tekintélyfosztó, a kitűzött célok ellen ható, mert nem lehet senkit a törvények betartására készíteni törvénysértő módon. Amennyiben a jogállam hatóságai, szervei, tisztségviselői nem tartják tiszteletben a törvényt, sőt, nem példamutatóak a betartásában, nehezen vezet eredményre az egész büntető felelősségre vonás mindhárom szakasza, nem váltja ki a törvények iránti tiszteletet. Jogállamban a norma mögött ott van a közakarat is. Törvényesség nélkül nincs jogállamiság sem.*” A jogállam híve, a garanciák képviselője, a törvényesség őre. Ez Vókó György.

Mindezzel kapcsolatban különleges figyelmet kíván nemzetközi tudományos tevékenysége, mert szakmai „tolmácsként” működött: tanulmányai és előadásai több idegen nyelven, amerikai, osztrák, német és svájci kiadványok lapjain, nemzetközi konferenciák sorozatában adtak hírt a magyar büntetés-végrehajtás helyzetéről, reformjáról, fejlődéséről, szabályozásának fejleményeiről; a magyar büntetőjogi tudományosság állapotáról. S hasonlóképpen: hazai szakfolyóiratokban közölte tapasztalatainak összegzéseit az orosz, svéd, francia, holland, német büntetőrendszerről és a büntetés-végrehajtás legújabb haladásáról. Éveken át képviselte Magyarországon az Európai Unió szakmai szervét, a Kínzást és Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottságot (CPT), melynek független szakértőjeként és nemzeti összekötő tisztjeként ténykedett.¹⁰

Tudományos érdeklődése olyan sokoldalú (s gyakorlati tevékenysége oly sokfelé irányította figyelmét), hogy az MTMT-ben nyilvántartott 242 magyar és idegen nyelvű publikációja által behatárolt szakmai terep egy laudáció keretein belül fel sem térképezhető. Tankönyvei mellett figyelmet érdemel kismonográfiája¹¹ és a jogi szakvizsga segédkönyvek sorozatban publikált összegzése.¹²

Tudományos és gyakorlati ügyései munkája, nemzetközi körökben történt szerepvállalása predestinálta arra, hogy kommentárokat, jogszabálygyűjteményeket,

9 Garanciák (A büntetés-végrehajtást övező jogállami biztosítékok) In: Büntetőjogi Szemle, 1998/3., 8–30.; A büntetőjogi szankciók jogállami érvényesülésének tényezőiről. In: Busch Béla, Belovics Ervin, Tóth Dóra (szerk.) Békés Imre ünnepi kötet: A jogtudomány és a büntetőjog dogmatikája, filozófiája: Tanulmánykötet Békés Imre születésének 70. évfordulójára. Budapest 2000, 291-299.

10 A CPT (a kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésére létrejött európai bizottság) legutóbbi magyarországi látogatásáról készített jelentése és a magyar hatóságok erre adott válasza. In: Ügyészek Lapja 2011/3. 49-57.; A fogva tartások külön ellenőrzési mechanizmusa Európában, a CPT. Elméleti és dogmatikai alapvetés. In: Gál István László, Hornyák Szabolcs (szerk.) Tanulmányok dr. Földvári József professzor 80. születésnapja tiszteletére. Pécs, 2006. 359-378.

11 A büntetés-végrehajtás törvényessége feletti ügyészi felügyelet kialakulása, szerepe, eszközei és perspektívája. Budapest, 1988. Legfőbb Ügyészség, 192 o.

12 Büntetés- végrehajtási jog. Budapest-Pécs 2002.,254.

jogszabály-kommentárokat tegyen közzé. Az európai börtönszabályok 16 részes magyarázatát gondozta az Ügyészek Lapjában, a büntetés-végrehajtási törvényt kommentálta önálló kötetben.¹³

Aki ilyen széles szakmai tevékenységet mondhat magáénak, nem utasíthatja vissza azokat a megkereséseket, melyek a szakmai sajtó szerkesztősegeinek irányából érkeznek. De ne is tegye, hiszen tapasztalatait, elméleti és gyakorlati tudását egyaránt igényli a tudományos szerkesztés és a szakmai olvasóközönség.¹⁴

S aki tudománnyal foglalkozik, előbb-utóbb beleütközik a történeti gyökerek kérdésébe, a tradicionális elemek hatásainak vizsgálatába is.¹⁵ Nem létezhet szakma identitás nélkül, s nem létezhet identitás történeti előzmények, hagyományok feldolgozása nélkül. Bár hivatalos kutatási profiljába nem vágott, disszertációinak, tankönyveinek jelentős fejezetei foglalkoztak a magyar és európai börtönügyi múlt fontosabb kérdéseivel.

Emellett nem lehet szó nélkül hagyni oktatói munkáját sem. Már csak két ország jelentőségű tankönyve miatt sem, melyek végül is a hazai és európai börtönügy fejlődésének magyarnyelvű összefoglalói lettek,¹⁶ egyikük német nyelven is megjelenhetett.¹⁷ Szemben a hivatalos akadémiai állásponttal valljuk, hogy a tudományos teljesítmény egyik csúcspontja a tankönyv megírása, mely egyszerre összegző és újító, monografikus és informáló. Vókó György tankönyve évtizedek óta meghatározó műve a büntetés-végrehajtási képzésnek. S a tudomány művelőinek nem csupán az a feladata, hogy kutatási eredményeket publikáljon, hanem hogy a jövő szakember- és tudósgenerációját felkészítse, nevelje, a szakmai tapasztalatokat és eredményeket hatékonyan átadja a fiataloknak. Ezért jelentős Vókó György egyetemi tevékenysége: két katedrát is birtokolt, ahonnan évről évre hallgatók százainak közvetítette szűkebb szakmája tudományát. 2000-ben a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán habilitált, 2004-től már egyetemi tanárként vezette tanszékét. Ezzel párhuzamosan a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán is vállalta az egyetemi tanári kinevezéssel járó kötelezettségeket.

Hogy milyen eredménnyel, arról szóljanak hallgatói. Azok, akik közvetlen „fogyasztói” az egyetemi oktatásnak, s egyben a legközvetlenebb megtapasztalói és adott esetben elszenvedői is a tanárok működésének. Nos, Vókó tanár úr hallgatói láthatóan kedvelik oktatójukat. „Nagyon kedves és korrekt.” „Ha észreveszi, hogy a tárgy érdekel és szeretnél utána olvasni, vagy a tananyagot túl foglalkozni vele, maximálisan segítőkész és lelkesen ajánlja a témához kapcsolódó könyveket, tanulmányokat.” „Mű-

13 A büntetés-végrehajtási jog magyarázata. Büntetés-végrehajtási jog kézikönyve. Budapest, 2001., 451.; Új európai börtönszabályok és magyarázatuk Budapest, 2007. 154 p; Belovics Ervin: A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata, Budapest, 2014. 475 p

14 Vókó György az Ügyészségi Szemle főszerkesztője, a Börtönügyi Szemle, az Ügyészek Lapja, valamint a Katonai és Hadi Jogi Szemle Szerkesztő Bizottságának tagja, a Iustum Aequum Salutare szerkesztőbizottságának társelnöke.

15 A bv. ügyész múlt századi feladatairól. Válogatás korabeli írásokból. In: Ügyészek Lapja 1995/3. 81-85.; Az ügyészség és a büntetés-végrehajtás. In: Szendrei Géza (szerk.) Emlékképek az ügyészség történetéből. Budapest: 1996. 195-219.; Elméleti háttér. (A bv. jogtudomány kialakulásáról.) In: Börtönügyi Szemle 1999/1. 1-16.

16 Magyar büntetés-végrehajtási jog, Budapest- Pécs: Dialóg Campus Tankönyvek 1999, 2013, Európai büntetés-végrehajtási jog, Budapest- Pécs: Dialóg Campus Tankönyvek 2006,392.;

17 Europäisches Strafvollzugsrecht, Passau, 2009. 344.,

vészet nála bukni.” „Szóbeli vizsgán jóindulatú, kedves, viszont nagyon ragaszkodik a törvény szó szerinti tudásához.” „A latin kifejezések a gyengéi közé tartoznak”. A kedveltségnek tartalmi alapja van. Ahogyan hallgatói fogalmaztak: „Hatalmas tudású, mégis végtelenül szerény és rendkívül jólelkű.” „előadásain, - még ha olykor nem is annyira izgalmasak, - érezni azt a hatalmas tudást és alázatot, amelyet a tudomány és a hallgatók felé tanúsít.” Ez Vókó György tanár úr.¹⁸

Vókó György a Magyar Börtönügyi Társaság alapító és elnökségi tagja, Jogi Szakosztályának vezetője és Etikai Bizottságának elnöke. Ugyancsak alapító és elnökségi tagja a Magyar Büntetőjogi Társaságnak, és a Magyar Kriminológiai Társaságnak. A Magyar Jogászegylet Büntetés-végrehajtási Jogi Országos Szakosztályának, a Magyar Tudományos Akadémia IX. osztály Állam-és Jogtudományi Bizottság Büntetés-végrehajtási albizottságának és az Ügyészek Országos Egyesülete Etikai Bizottságának elnöke.

Ahogy az lenni szokott, Vókó György tudományos és szakmai tevékenységét számos díjjal és kitüntetéssel ismerték el. Ezek legalább annyira kötődnek a büntetés-végrehajtás tudománya körüli munkásságához, mint a gyakorlati feladataihoz, ügyészégi funkcióihoz.¹⁹

De az ő munkájának igazi elismerése nem ez, hanem a szakma tisztelete. Vókó professzor úr a magyar büntetés-végrehajtási jog tudományának meghatározó alakja, megkerülhetetlen véleményformálója, kodifikátora és tudósa. Formálója a jognak és gyakorlatnak egyaránt. Egyik kedvelt idézete Nelson Mandelától származik. „mondják, hogy nem ismer valaki igazán egy országot, amíg nem látta belülről annak börtöneit. Egy országot nem arról kell megítélni, hogy miképpen bánták a legnagyobb rangú polgáraival, hanem a legalacsonyabb sorban lévőkkel.” Nos, Vókó György egész életében azon dolgozott, hogy a magyar büntetés-végrehajtás megfeleljen ennek az elvárásnak. Hogy hazánk jogállami büntetés-végrehajtást működtessen. Hogy a jogállam „tisztségének fokmérőjét” jelentse az, ahogyan a – bármilyen címen szabadságában korlátozott – fogvatartottakkal bántanak. Hogy legyen ez kihívás a jogállammal szemben: „törvényszegőinek is meg tudja mutatni saját emberségét és méltóságát.” Kívánjuk, hogy még hosszú évekig tehesse dolgát egészségben, jókedvben, derűvel, újabb opusokkal gazdagítva a magyar büntetés-végrehajtás tudományosságát.

18 <http://www.markmyprofessor.com/tanar/adatlap/15517.html?p=4#rates>

19 Kozma Sándor Díj (2001), Deák Ferenc Díj (2003), Finkey Ferenc (2010), a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje (2011), Pázmány Péter érem (2011), Pázmány Péter Katolikus Egyetem „Pro Facultate” Elismerő Oklevél (2012), Ügyészégi Emlékgyűrű (2012).